

Warszawa, 28 marca 2025 r.

Od 1990 r. Polska awansowała o 9 pozycji w Indeksie Rozwoju Społecznego ONZ

W latach 1990-2022 Polska awansowała w większości międzynarodowych indeksów rozwoju gospodarczego. W najpopularniejszym spośród nich, publikowanym przez ONZ Indeksie Rozwoju Społecznego HPI - Polska awansowała z 45. miejsca w 1990 r. na 36. Pozycję w 2022 r. Jest to miejsce wyższe niż wynikałoby z zamożności naszego kraju mierzonej Produktem Krajowym Brutto. W rankingu PKB per capita wyrażonym w parytecie siły nabywczej w 2022 r. Polska zajmowała 40. miejsce w gronie 193 państw. Jednocześnie w międzynarodowych rankingach rozwoju społecznego Polska zajmuje wyższe miejsce niż w klasyfikacjach opartych jedynie na PKB, który nie jest obiektywnym miernikiem wszystkich wskaźników rozwoju społecznego. To główne wnioski z raportu Polskiego Instytutu Ekonomicznego pt „Rozwój społeczny w Polsce O podstawach teoretycznych i założeniach metodycznych pomiaru rozwoju społecznego”.

Kluczowe obszary rozwoju społecznego

Pierwszy raport ONZ, inauguracyjny w 1990 r. Indeks Rozwoju Społecznego, zdefiniował trzy filary rozwoju społecznego: zdrowie, edukacja oraz standard życia jednostek. Próbę poszerzenia pomiaru rozwoju społecznego przez uwzględnienie czynników związanych ze stanem środowiska naturalnego oraz subiektywną jakością życia podjęła w 2008 r. powołana przez Komisję Europejską tzw. Komisja ds. Wydajności Ekonomicznej i Postępu Społecznego. W 2011 r. OECD stworzyła nowy syntetyczny indeks odwołujący się do koncepcji rozwoju społecznego – Indeks Lepszego Życia (Better Life Index, BLI), w którym wyróżniono osiem obszarów zaproponowanych: sytuację materialną, aktywność ekonomiczną, warunki pracy, ochronę zdrowia, relacje społeczne, środowisko naturalne, funkcjonowanie państwa oraz bezpieczeństwo i prawa obywatelskie. Tak zdefiniowane obszary życia są podstawą większości funkcjonujących obecnie międzynarodowych wskaźników rozwoju społecznego.

Częściami składowymi większości indeksów rozwoju społecznego są edukacja, dobrobyt i zdrowie. Wyniki wielu badań wskazują, że edukacja jest jednym z ważniejszych czynników wpływających na zarówno na wysokość dochodów osiągniętych, jak również na lepszych wyniki zdrowotne i większe poczucie zadowolenia z życia. Dobry stan zdrowia jest z kolei warunkiem powodzenia

materialnego, badanego na poziomie jednostki bądź gospodarstwa domowego, gdyż jest warunkiem koniecznym zarówno do aktywności zawodowej, jak też edukacyjnej.

Tabela 2. Główne obszary (filary) indeksów mierzących rozwój społeczny

Akronim	Zdrowie	Czynniki środowiskowe	Edukacja	Dobrobyt materialny	Zadowolenie z życia	Bezpieczeństwo	Nierówności dochodowe	Dostępność mieszkań	Wolność obywatelska
HDI	1	0	1	1	0	0	0	0	0
BLI	1	1	1	1	1	1	0	1	0
SPI	1	1	1	0	1	1	1	0	1
WHR	0	0	0	0	1	0	0	0	0
SEDA	1	0	1	1	0	0	1	0	0
MDI	1	0	1	0	0	1	0	0	0
HPI	0	1	0	0	0	0	0	0	0
QoLI	1	1	0	1	0	1	0	1	0
Suma	7	4	5	5	3	4	2	2	2

Źródło: opracowanie własne PIE.

PKB nie jest obiektywnym miernikiem rozwoju społecznego

Za miarę rozwoju społecznego często uznaje się Produkt Krajowy Brutto – ze względu na wystandaryzowaną metodologię jego wyliczenia oraz wyraźny związek pomiędzy PKB per capita a wskaźnikami o charakterze społecznym. Wyższe PKB per capita na ogół jest związane z dłuższym przeciętnym trwaniem życia ze względu na wyższe nakłady publiczne na ochronę zdrowia, a także wzrost wartości prywatnych wydatków na ochronę zdrowia. Państwa o wyższym dochodzie charakteryzują się też średnio większą liczbą lat nauki w przeliczeniu na obywatela, co oznacza, że w państwach bogatszych obywatele większą część życia poświęcają na edukację lub jest ona bardziej powszechna w społeczeństwie.

Rzeczony rozwój społeczny ma jednak charakter wielowymiarowy i składa się zarówno z czynników obiektywnych, jak i subiektywnych takich jak: ekonomiczny dobrobyt jednostek, poziom zaspokojenia potrzeb zdrowotnych, poziom wykształcenia, jakość relacji społecznych czy poziom satysfakcji z własnego życia. Wzrost PKB przekłada się na poprawę obiektywnie rozumianego dobrobytu, definiowanego na przykład jako dostęp do ochrony zdrowia lub życie powyżej progu ubóstwa. PKB nie uwzględnia jednak żadnego z czynników o charakterze społecznym. Większość wyników badań nie wskazuje jednoznacznego wpływu PKB na subiektywnie rozumiany dobrobyt w postaci poczucie szczęścia, dostępu do mieszkań, relacji społecznych czy zadowolenia z życia. Wzrost PKB nie oznacza również jednoznacznie obiektywnie rozumianego dobrobytu mierzonego chociażby

wartością dochodów w przeliczeniu na mieszkańca lub wartością bieżącej konsumpcji.

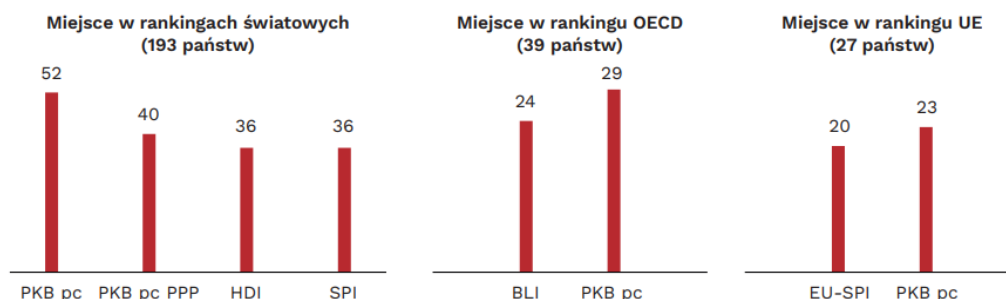
„Pomimo silnej korelacji pomiędzy PKB, a wartością wskaźników rozwoju społecznego w danym kraju, należy go traktować jako przybliżoną miarę rozwoju społecznego i dobrobytu. PKB nie uwzględnia sposobu podziału dóbr i dochodów w społeczeństwie, możliwa jest więc sytuacja, w której uśredniony dochód gospodarstw domowych w gospodarce rośnie, podczas gdy większość społeczeństwa odczuwa pogorszenie swojej sytuacji finansowej. Taka sytuacja występuje w państwach członkowskich OPEC, które uzyskują wysokie przychody ze sprzedaży surowców naturalnych. Wzrost PKB nie zawsze więc przekłada się na poprawę wskaźników rozwoju społecznego, takich jak równość dochodów, dobrobyt materialny jednostek, redukcja ubóstwa czy rozwój kompetencji. Rozwój społeczny powinien być więc inaczej definiowany w państwach rozwiniętych i rozwijających takich jak Indie, które pomimo dynamicznego wzrostu gospodarczego nadal zmagają się z wysokim poziomem ubóstwa” – wskazuje dr Paula Kukołowicz, kierowniczka zespołu zrównoważonego rozwoju w PIE.

Rozwój społeczny w Polsce

Miejsce Polski w rankingach rozwoju społecznego jest lepsze niż miejsce, które zajmuje pod względem PKB per capita. Podobna tendencja występuje również w innych państwach o wyższym poziomie rozwoju gospodarczego.

„We wszystkich ogólnosięciowych indeksach rozwoju społecznego Polska plasuje się wyżej niż wynika z wartości PKB na mieszkańca. W indeksie HDI zajmowaliśmy w 2022 r. 36. pozycję., podczas gdy wartość PKB na mieszkańca plasuje nas na 52. pozycji, a PKB w parytecie siły nabywczej na miejscu 40. Wśród krajów OECD uwzględnionych w Indeksie Lepszego Życia (BLI) Polska uplasowała się na 24. miejscu podczas gdy pod względem PKB per capita Polska zajmowała miejsce 29. Z kolei wśród 27 państw ujętych w europejskim rankingu Indeksu Postępu Społecznego (EU-SPI) Polska pod względem rozwoju społecznego zajmowała 20. miejsce i 23. miejsce w poziomie PKB per capita w całej UE.” – zauważa dr Paula Kukołowicz.

Wykres 4. Miejsce Polski w rankingach światowych (2022 r., wykres lewy) i w grupie krajów OECD i UE (2020 r. wykres środkowy i prawy)

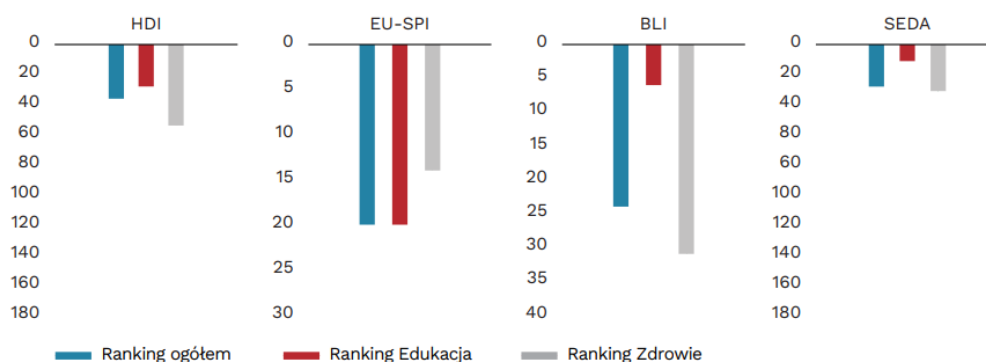


Uwaga: w rankingach państw rozwiniętych dane dla BLI oraz PKB *per capita* dotyczą państw z grupy OECD (39), natomiast EU-SPI – państw Unii Europejskiej (27). Do porównania na jednym wykresie miejsc Polski w BLI i EU-SPI wykorzystano wskaźniki za 2020 r.

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych: ONZ (www1), OECD (www2), Eurostat (www12), Bank Światowy (www10), SPI (www3).

Pozytywnie na miejsce zajmowane przez Polskę w ogólnych indeksach rozwoju wpływają wyniki w obszarze edukacji. Najlepsze miejsce w obszarze edukacji Polska zajmuje w Indeksie Lepszego Życia (BLI) – 6 pozycja na 41 państw, za Finlandią, Australią, Szwecją, Estonią oraz Słowenią. W obszarze edukacji BLI bierze pod uwagę średnią długość trwania edukacji w danym kraju, średni wynik uczniów w badaniu PISA oraz udział osób w wieku 25-64 lata co najmniej z wykształceniem średnim. Negatywnie na miejsce zajmowane przez Polskę w indeksach międzynarodowych wpływa natomiast komponent zdrowotny, w którym zajmujemy niższe pozycje niż w zagregowanym indeksie.

Wykres 5. Miejsce Polski w rankingach rozwoju oraz ich komponentach Edukacja i Zdrowie



Uwaga: w rankingach państw rozwiniętych dane dla BLI oraz PKB *per capita* dotyczą państw z grupy OECD (39), natomiast EU-SPI – państw Unii Europejskiej (27). Do porównania na jednym wykresie miejsc Polski w BLI i EU-SPI wykorzystano wskaźniki za 2020 r.

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych: ONZ (www1), OECD (www2), Eurostat (www12), Bank Światowy (www10), SPI (www3).

Polski Instytut Ekonomiczny to publiczny think tank ekonomiczny z historią sięgającą 1928 roku. Jego obszary badawcze to przede wszystkim makroekonomia, energetyka i klimat, gospodarka światowa, foresight gospodarczy, gospodarka cyfrowa, zrównoważony rozwój i ekonomia behawioralna. Instytut przygotowuje raporty, analizy i rekomendacje dotyczące kluczowych obszarów gospodarki oraz życia społecznego w Polsce, z uwzględnieniem sytuacji międzynarodowej.

Kontakt dla mediów:

Ewa Balicka-Sawiak

Rzecznik Prasowy

T: +48 727 427 918

E: ewa.balicka@pie.net.pl